

УДК 336.5:330.3

JEL F21

DOI 10.18524/2413-9998.2024.1(56).309143

О. М. Савастеева,

доктор економічних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна.

e-mail: o.savasteeva@onu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-7356-8890

ПРОЄКТНЕ ФІНАНСУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЇ І ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

У статті досліджено можливості використання проєктного фінансування в системі соціально-економічної і фінансової безпеки. Визначено важливість фінансової складової серед елементів економічної безпеки. Доведено, що фінансова безпека досягається через активізацію інвестиційної сфери. Визначено, що проєктне фінансування діє як інструмент зміцнення фінансової безпеки держави. Застосовані концептуальні підходи до з'ясування проєктного фінансування для забезпечення соціально-економічної та фінансової безпеки держави і представлено структурно-логічну схему.

Ключові слова: проєктне фінансування, міжнародні фінансово-кредитні організації, фінансова безпека, соціально-економічна безпека, інвестиційний розвиток.

Вступ. На шляху забезпечення соціально-економічної і фінансової безпеки держави в складних умовах війни на особливу увагу заслуговують дослідження можливостей використання інструментарію проєктного фінансування для задоволення потреб у відновленні і реконструкції України. Механізм проєктного фінансування в Україні вимагає більш глибокого вивчення з огляду на його потенціал щодо зміцнення засад національної безпеки, одним з найбільш вагомих компонентів якої виступає соціально-економічна безпека. В свою чергу, фінансова безпека держави – основна умова її здатності здійснювати зважену і послідовну соціально-економічну політику у відповідності з власними стратегічними орієнтирами. В умовах сучасного світу національна безпека безпосередньо залежить не лише від досягнення національної злагоди, політичної стабільності, сталості соціально-економічного розвитку, а й від достатності фінансових ресурсів, необхідних для виконання державою управлінських, економічних та соціальних функцій, залучених через ак-

тивізацію інвестиційної сфери. Проектне фінансування як специфічний підхід до залучення та використання фінансових ресурсів, особливо з метою здійснення відбудови і реконструкції, виступає також потужним інструментом розвитку інвестиційних та інноваційних процесів, забезпечуючи цільове та оптимальне використання ресурсів з метою досягнення стратегічних цілей функціонування держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню різних аспектів фінансово-економічної безпеки держави присвячені наукові напрацювання багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених. Зокрема, в площині вітчизняної наукової думки останніх воєнних років постійно знаходиться дослідження проблем залучення ресурсів для відновлення і реконструкції повоєнної економіки України; в свою чергу, фокус наукової уваги зосереджується на особливостях інвестиційного супроводу проектів реального сектору в умовах невизначеності, а також на дослідженні механізму реалізації проектів на засадах державно-приватного партнерства.

Попри значний обсяг напрацювань, віддаючи належне наявним науковим розробкам, вважаємо за необхідне приділити увагу дослідженню використання інструментарію проектного фінансування з метою забезпечення національної соціально-економічної і фінансової безпеки.

Мета й завдання. Метою статті є дослідження використання інструментарію проектного фінансування з метою забезпечення національної соціально-економічної та фінансової безпеки.

Результати та обговорення. В умовах надскладної геополітичної ситуації в глобальному вимірі, яка склалася на початку 2022 року, перед нашою державою постає необхідність зміцнення засад власної національної безпеки, одним з найбільш вагомих елементів формування якої виступає соціально-економічна безпека.

Сьогоднішні реалії української економіки значно активізували увагу до визначення сутнісних характеристик дефініції «безпека», оскільки настільки великий спектр загроз не фіксувався до цього впродовж дуже тривалого періоду. Зазначені умови вимагають ґрунтовного дослідження категорії «економічна безпека», складовою якої виступає і соціальна безпека, а також її взаємопов'язаних елементів, системної надбудови, що, відповідно, потребує застосування концептуального підходу. Треба зазначити, що одним з перших визначити сутнісні характеристики поняття «економічної безпеки» намагався Франклін Д. Рузвельт. В його розумінні економічна безпека призначена для задоволення економічних

прав кожної окремої людини. До таких прав він відносив: право на якісну освіту, володіння власним житлом, здорове харчування, а також соціальний захист населення [1].

Сучасні науковці, досліджуючи сутність та напрями формування економічної безпеки держави, серед найбільш актуальних національних економічних інтересів виокремлюють наступні:

1) забезпечення економічних прав і свобод людини на основі побудови громадянського суспільства, зростання ефективності функціонування державних органів, розвиток демократичних інституцій тощо;

2) досягнення національної злагоди, політичної стабільності, сталості соціально-економічного розвитку;

3) ефективну інтеграцію у світову економічну систему на засадах безумовного превалювання національних інтересів;

4) збереження і відтворення природного й ресурсного потенціалу країни;

5) диверсифікацію джерел постачання енергоносіїв;

6) прискорення процесу генерації і впровадження інновацій на основі побудови національної інноваційної системи;

7) пріоритетний розвиток галузей, які відповідають за розвиток людського потенціалу (освіта, медицина, спорт тощо);

8) створення робочих місць та зниження рівня безробіття;

9) розробка й впровадження скоординованої системи заходів соціальної політики;

10) збереження й подальший розвиток національного інтелектуального та науково-технічного потенціалу;

11) зменшення розмірів державного та гарантованого державою боргу перед зарубіжними країнами, світовими фінансово-кредитними організаціями тощо [2, с. 20].

Соціально-економічна безпека в сучасних умовах розглядається як одна з базисних категорій сучасних соціально-економічних відносин, яка, до того ж, відрізняється складним та багатофункціональним характером. Водночас, уряди європейських країн в контексті глобальних трансформацій у напрямку формування сталого середовища визначають головні стратегічні ризики та загрози економічній безпеці країн-членів Європейського Союзу. Серед таких найбільш суттєвими є: ризики втрати сталості ланцюгів постачання; ризики порушення кібербезпеки; ризики, що пов'язані з охороною технологічних конкурентних

переваг; ризики втрати кадрового потенціалу тощо [3].

Серед всіх елементів економічної безпеки, які традиційно виокремлює сучасна наука (фінансової, інформаційної, інноваційно-технологічної, логістичної, ресурсної, екологічної тощо) основоположним елементом вважаємо її фінансову складову. Саме фінансова безпека формує фундамент збереження фінансового потенціалу, обороноспроможності країни, гарантування державного суверенітету, створює передумови для зміцнення її позицій в системі світових господарських зв'язків. Отже, виступаючи надбудовою системи економічної безпеки, саме фінансова складова відображає існування абсолютно очевидної залежності різних напрямів національної безпеки від фінансової сфери, оскільки брак фінансових ресурсів призводить до неможливості достатнього фінансування пріоритетних напрямів і державних завдань, що, в свою чергу чинить безпосередній вплив на формування трендів макроекономічного розвитку.

В площині сучасної наукової думки більшість вчених і фахівців-практиків під фінансовою безпекою розглядають стан захищеності національної економіки від зовнішніх і внутрішніх загроз, за наявності якого забезпечуються економічний суверенітет країни, єдність державного економічного простору, будується фундамент для реалізації стратегічних національних пріоритетів тощо. Враховуючи зазначене, фінансова безпека займає особливе, надзвичайно важливе місце в системі національної безпеки з огляду на те, що безпосередньо впливає на політичне життя суспільства, забезпечення економічної політики, реалізацію соціальних програм, посилення обороноздатності та безпеки держави, а також вирішення екологічних проблем [4].

Одним з найважливіших аспектів у зміцненні фінансової безпеки країни є сприяння збільшенню обсягу інвестицій, їх послідовне спрямування у відповідності до стратегічних векторів національного розвитку. В зазначеному контексті належний рівень фінансової безпеки досягається через залучення прямих іноземних інвестицій. Сталий розвиток інвестиційного середовища виступає каталізатором розвитку національної економічної системи. Водночас, сучасні загрози, яким має зараз протистояти наша держава і суспільство, суттєво ускладнили можливості належного функціонування інвестиційного середовища. За таких умов державні фінансові можливості значно обмежені, особливо враховуючи те, що лівова частина фінансових ресурсів спрямовується на забезпечення національної обороноздатності і фінансування соціальної сфери.

В якості ефективного інструменту зміцнення фінансової безпеки держави, що має сприяти досягненню ключових напрямів сучасної державної політики, може бути застосоване проектне фінансування. Доцільність налагодження тісного співробітництва між державою та суб'єктами господарювання вперше була підтверджена практикою господарювання зарубіжних країн, коли інвестори стають основними суб'єктами реалізації різноманітних проектів, а їх фінансові результати стають засобом обслуговування відповідних кредитних зобов'язань.

Загалом, досліджуючи проектне фінансування як інноваційний механізм реалізації інвестиційних проектів, О. Лапко зазначає, що «дана технологія в економіці набула поширення завдяки своїй гнучкій системі реалізації – надання довгострокових кредитів напряму залежить від фінансового стану позичальника і спирається на аналіз конкретних проектів, які визначені для фінансування, як це прийнято в практиці зарубіжних кредитних установ» [5].

Головними факторами сприяння розвитку проектного фінансування в світі стали:

- сучасний стан світової економіки, який вимагає залучення масштабних фінансових ресурсів на довгостроковій основі та консолідації ресурсів багатьох інвесторів;
- підтримка стратегічних підприємств в пріоритетних сферах;
- сприяння справедливій конкуренції при реалізації альтернативних проектів та вигідне вкладення капіталів інвесторів на довгостроковій основі;
- запровадження глобальних інвестиційних проектів, складних за власною структурою та специфікою реалізації, що потребують різноманітного професійного консалтингового супроводу (зокрема, і послуг фінансового моніторингу);
- розвиток підприємницької діяльності приватного сектору за допомогою укладання договорів концесії.

Вперше інструментарій проектного фінансування був використаний в Сполучених Штатах Америки (штат Техас) в межах інвестування капіталу у фінансування нафтовидобувної проектної компанії. Пізніше подібна технологія інвестування почала поширюватися в Європі, починаючи з Лондону, а саме при реалізації проекту будівництва тунелю під Ла-Маншем, що поєднає сьогодні континентальну Європу із Великою Британією. В подальшому проектне фінансування почало розвиватися в

таких сферах, як енергетика, інфраструктура, фінанси тощо. Втім, головним вектором ефективного використання проектного фінансування від його появи і до сьогодні стало залучення суб'єктів підприємницької діяльності до міжнародних ринків (глобального та інвестиційного), а також приватизація установ громадської інфраструктури у більшості країн з розвинутою ринковою економікою.

В Україні проектне фінансування поки що є абсолютно новою практикою і з цих причин реалізується здебільшого досить у спрощеному форматі переважно у вигляді банківського довгострокового кредитування інвестиційних проектів. Втім, проектне фінансування характеризується рядом власних специфічних ознак і особливостей, за основу яких в ньому приймається забезпечення реальності отримання планових грошових потоків через ідентифікацію та розподіл всієї сукупності ризиків, пов'язаних із реалізацією проекту, між сторонами, які беруть в ньому участь (підприємств організації, фінансово-кредитні установи, органи державної влади і місцевого самоврядування, споживачі кінцевої продукції тощо).

В. Коваленко та С. Шелудько наголошують на тому, що світовий досвід фінансування і реалізації реальних інвестиційних проектів демонструє високий рівень ризику такої діяльності порівняно з іншими видами підприємницької діяльності. Зазначене обумовлено тривалим життєвим циклом реальних інвестиційних проектів, а також невизначеністю конкретних майбутніх результатів. «Україна в умовах економічних трансформацій та перебудови відносин потребує впровадження фінансування інвестиційних проектів, які допоможуть відновити й оновити економічний і виробничий потенціали» [6].

В свою чергу, в рамках дослідження проблем та перспектив розвитку сучасного ринку проектного фінансування в Україні, В. Жуков виокремлює основні форми проектного фінансування, проте найбільш важливою з них вважає державне фінансування, яке стимулює всю економіку через активізацію діяльності економічних агентів і зазначає, що ... «проекти, розроблені для державного фінансування, передбачають підтримку інвестиційних проектів урядовими чи неурядовими організаціями через надання дотацій, грантів, субвенцій, спонсорської та донорської допомоги» [7].

Як справедливо зазначають С. В. Науменкова, С. В. Міщенко та Є. О. Тищенко, «в умовах реалізації комплексного плану економічного розвитку України механізм проектного фінансування потребує особливої уваги. Реалізації масштабних проектів відповідно до визначених середньостро-

кових пріоритетів економічного відновлення України має відбуватися на основі впровадження стратегічного планування державних інвестицій, узгодженого із середньостроковим бюджетним плануванням» [8, с.144].

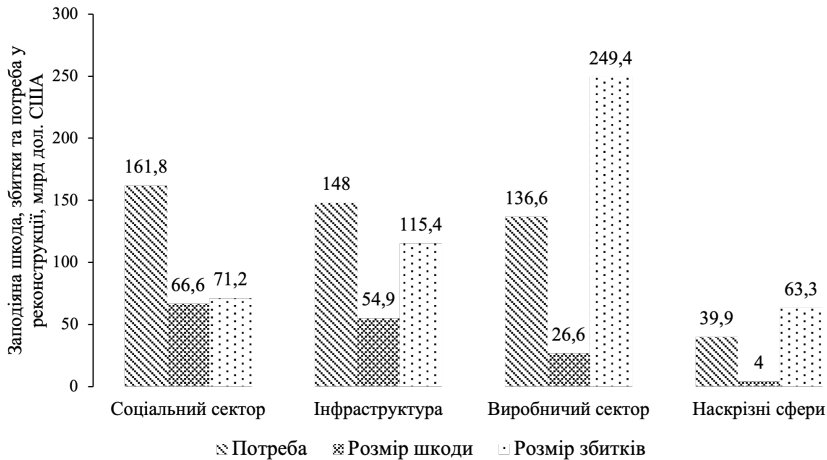
З огляду на доцільність використання проектного фінансування в контексті розвитку інвестиційного середовища, вважаємо за необхідне застосувати концептуальні підходи до з'ясування місця інструментарію проектного фінансування в рамках забезпечення національної соціально-економічної та фінансової безпеки держави (рис. 1).

Рис. 1. Структурно-логічна схема використання інструментарію проектного фінансування в системі забезпечення соціально-економічної та фінансової безпеки держави.

Джерело: сформовано автором

Реалії сьогодення в Україні характеризується надзвичайно складними умовами, а також масштабними руйнуваннями. Відповідно до аналізу, проведеного фахівцями Світового банку, станом на 31.12.2023 р. загальна потреба у відновленні і реконструкції нашої країни оцінюється у понад 486 млрд дол. США (440 млрд євро) — рис. 2.

Рис. 2. Оцінка шкоди, збитків та потреб для реконструкції та відновлення України на основі звіту Світового банку RDNA3, млрд дол. США

Джерело: сформовано автором на основі [9].

Водночас слід зазначити, що з метою відбудови національної економіки активно використовуються джерела міжнародної підтримки від міжнародних фінансово-кредитних організацій, установ розвитку та країн-донорів, завдяки чому реалізуються відповідні проекти. За статистикою, в 2023 році найбільший обсяг підтримки українському бізнесу надали: Європейський банк реконструкції та розвитку (1,7 млрд євро); Європейський інвестиційний банк (1,2 млрд євро); Міжнародна фінансова корпорація (397,9 млн євро), Кредитна установа для відбудови (214,6 млн євро); Агентство США з міжнародного розвитку (182 млн євро). Аналіз структури міжнародної підтримки в розрізі видів фінансування свідчить про те, що у 2023 році найбільші обсяги коштів надходили у формі прямого фінансування (56,81%), гарантій (30,92%), грантів (6,57%), донорської підтримки (3,05%) та страхування воєнних ризиків (2,65%) [10].

Практика європейських країн демонструє, що використання інструментарію проектного фінансування є найбільш ефективним у визначених секторах економіки, отже, під час відбору і підготовки проектів національні органи влади мають приділяти особливу увагу тим секторам економіки, в яких взаємодія держави і бізнесу генерує найбільший синергетичний ефект.

Висновки. Спираючись на результати попередніх наукових досліджень фінансової безпеки в контексті захисту національних інтересів у фінансовій сфері та розвитку проектного фінансування [11-13], а також підсумовуючи вищевикладене, можемо зазначити наступне.

Зміцнення соціально-економічної безпеки України є пріоритетним завданням державного розвитку у період війни та повоєнний період. Знищені внаслідок бойових дій можливості та сповільнення темпів економічного зростання також матимуть вплив на темпи відновлення конкурентних позицій в межах глобального світового середовища. Водночас, фінансова безпека є критично важливою надбудовою національної системи соціально-економічної безпеки, яка дозволяє державі ефективно нівелювати будь-які виклики та загрози, зберігаючи при цьому сталість економічного розвитку і соціальну стабільність. Саме інструментарій проектного фінансування має достатній потенціал для посилення фінансової безпеки через інвестиційну складову.

Отже, на сучасному етапі функціонування української економіки проектне фінансування в різноманітних форматах перетворюється на важливий механізм її відновлення. Застосування такого типу технології дає можливість залучити достатній обсяг коштів з різноманітних інвестиційних джерел і ефективно використовувати організаційні методи розподілу ресурсів і ризиків. Світовий досвід демонструє, що проектне фінансування є ефективним інструментом у розвитку різних секторів економіки, особливо тих, що мають стратегічне для держави значення. З метою зміцнення національної соціально-економічної і фінансової безпеки через запровадження ефективного проектного фінансування, Україні потрібно досліджувати і використовувати позитивний досвід зарубіжних країн, сформувати сприятливий інвестиційний клімат, забезпечити доступність довгострокових кредитних ресурсів через удосконалення умов банківського кредитування, а також унормувати технологію реалізації проектного фінансування в правовому полі.

В сучасних умовах проектна форма активізації інвестиційної активності має значний потенціал для відбудови та подальшого сталого роз-

витку національної економіки. Разом із суттєвою потребою економіки України в соціальних та інфраструктурних інвестиціях, а також інноваційних технологічних рішеннях, що зумовлюють необхідність активного поширення проєктного фінансування, останнє також є маркером інтеграції нашої країни до світового економічного середовища на основі першочергового дотримання національних фінансових інтересів.

Список використаної літератури

1. Fireside Chats Of Franklin D. Roosevelt. URL: <http://docs.fdrlibrary.marist.edu/fires90.html> (дата звернення: 20.02.2024).
2. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Макуха С. М. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія. Харків: Право, 2009. 312 с.
3. Economic security: a new horizon for EU foreign and security policy. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/economic-security-new-horizon-eu-foreign-and-security-policy_en. (дата звернення: 20.02.2024).
4. Котковський В. С. Оцінювання рівня фінансової безпеки України в умовах фінансової глобалізації. Підприємництво та інновації. 2020. Вип. 11. С. 94–101.
5. Лапко О. О. Проєктне фінансування як інноваційний механізм реалізації інвестиційних проєктів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2017. № 4(32). С. 165–170.
6. Коваленко В. В., Шелудько С. А. Проєктне фінансування в умовах невизначеності та ризику. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 36. С. 415–424.
7. Жуков В. В. Проблеми і перспективи розвитку сучасного ринку проєктного фінансування в Україні. Міжнародні економічні відносини на сучасному етапі: стан, проблеми та розвиток: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 2019. С. 101–105. URL: <http://surl.li/jdfds>. (дата звернення: 20.02.2024).
8. Науменкова С. В., Міщенко С. В., Тищенко Є. О. Проєктне фінансування в умовах реалізації “UKRAINE FACILITY PLAN”. Економічний простір. 2024. №191. С. 142–153.
9. Ukraine – Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023. World Bank Group. 2023. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a> (дата звернення: 23.02.2024).
10. Діюча міжнародна підтримка українського приватного сектору складає понад 4 млрд євро. Міністерство економіки України. 17.10.2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=0ebc19a1-133d-48f2-bcf8-1aec1ea70b6&title=DiiuchaMizhnarodna> (дата звернення: 23.07.2024).
11. Савастєєва О. М. Фінансово – економічна безпека в контексті захисту національних інтересів у фінансовій сфері. Управління системою фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв; 16 – 18 листопада 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 106–107.
12. Мельник В. М., Савастєєва О. М. Бюджетна політика в системі фінансової безпеки держави. Науковий вісник Національної Академії статистики, обліку та аудиту:

щоквартальний збірник наукових праць. 2020. №1–2. С. 73–81.

13. Савастєєва О. М. Еко-інновації в системі міжнародного проектного фінансування. Вплив глобалізаційних процесів та цифрової трансформації на формування міжнародного економічного клімату та фінансової екосистеми: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 28 березня 2024 року). Полтава: ПУЕТ, 2024. С. 420–424.

Стаття надійшла 02.03.2024 р.

O. M. Savastieieva,

Dr. Sc. (Economics), Associate Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University,
24/26, Frantsuzkyi bulvar, Odesa, 65058, Ukraine.
e-mail: o.savasteeva@onu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-7356-8890

PROJECT FINANCING IN THE SYSTEM OF ENSURING NATIONAL SOCIO-ECONOMIC AND FINANCIAL SECURITY

The article explores the possibilities of project financing tools in ensuring national socio-economic and financial security. The theoretical foundations of the formation of the category "economic security" of the state, which includes social security, as well as its interrelated elements and system superstructure, are determined. The scientific work on clarifying the relevant national interests in the economic sphere is systematized, as well as the position regarding the definition of the financial component as a fundamental element of economic security among those traditionally singled out by modern science is substantiated. The essence of financial security is clarified in the plane of modern scientific thought as a critically important superstructure of the national system of socio-economic security, which allows the state to effectively eliminate any challenges and threats while maintaining the stability of economic development and social stability. It has been proven that the appropriate level of financial security is achieved through the activation of the investment sphere. It was determined that project financing could be used as an effective tool for strengthening the financial security of the state, which should contribute to the achievement of key directions of modern state policy; the main factors contributing to the development of project financing in the world were investigated, and a retrospective analysis of its occurrence was carried out. Specific features and features of the practical implementation of project financing are determined. The expediency of using project financing in the context of the development of the investment environment is substantiated; conceptual approaches are applied to clarify the place of project financing tools within the framework of ensuring the national socio-economic and financial security of the state, and the corresponding structural and logical scheme is presented. The role of sources of international support from international financial and credit organizations, development institutions and donor countries in the context of implementing project financing

tools in strategically important sectors to rebuild the national economy and strengthen the state's socio-economic and financial security is defined.

Keywords: project financing, international financial and credit organizations, financial security, socio-economic security, investment development.

References

1. Fireside Chats Of Franklin D. Roosevelt. <http://docs.fdrlibrary.marist.edu/firesi90.html>
2. Shevchenko, L. S., Hrytsenko, O. A., & Makukha, S. M. (2009). Ekonomichna bezpeka derzhavy: сутnist ta napriamy formuvannya [Economic security of the state: essence and directions of formation]. Pravo. (in Ukrainian)
3. Economic security: a new horizon for EU foreign and security policy. (n.d.). https://www.eeas.europa.eu/eeas/economic-security-new-horizon-eu-foreign-and-security-policy_en
4. Kotkovskiy, V. S. (2020). Otsiniuvannya rivnia finansovoi bezpeky Ukrainy v umovakh finansovoi hlobalizatsii [Assessing the level of financial security of Ukraine in the context of financial globalization]. Pidpriemnytstvo ta innovatsii [Entrepreneurship and Innovation], 11, 94–101. (in Ukrainian)
5. Lapko, O. O. (2017). Proektne finansuvannya yak innovatsiyniy mekhanizm realizatsii investytsiynikh proektiv [Project financing as an innovative mechanism for the implementation of investment projects]. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» [Scientific notes of the National University of Ostroh Academy], 4(32), 165–170. (in Ukrainian)
6. Kovalenko, V. V., & Sheludko, S. A. (2019). Proektne finansuvannya v umovakh nevyznachenosti ta ryzyku [Project financing in conditions of uncertainty and risk]. Infrastruktura rynku [Market Infrastructure], 36, 415–424. (in Ukrainian)
7. Zhukov, V. V. (2019). Problemy i perspektyvy rozvytku suchasnoho rynku proektnoho finansuvannya v Ukraini [Problems and prospects of the development of the modern project financing market in Ukraine]. In Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny na suchasnomu etapi: stan, problemy ta rozvytok: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [International economic relations at the present stage: state, problems and development: materials of the International Scientific and Practical Conference] (pp. 101-105). <http://surl.li/jdfds> (in Ukrainian)
8. Naumenkova, S. V., Mishchenko, S. V., & Tyshchenko, Ye. O. (2024). Proiektne finansuvannya v umovakh realizatsii "UKRAINE FACILITY PLAN" [Project financing in the context of the implementation of the "UKRAINE FACILITY PLAN"]. Ekonomichniy prostir [Economic space], 191, 142–153. (in Ukrainian)
9. Ukraine – Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023. (2023). World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a>
10. Diiucha mizhnarodna pidtrymka ukraïnskoho pryvatnoho sektoru skladaє ponad 4 mlrd yevro [Current international support for the Ukrainian private sector is more than 4 billion euros] (in Ukrainian). (2023, October 17). Ministerstvo ekonomiky Ukrainy [Ministry of Economy of Ukraine]. <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=0ebc19a1-133d-48f2-bcf8-1aec1ea70b6&title=DiiuchaMizhnarodna>
11. Savastieieva, O. M. (2022). Finansovo – ekonomichna bezpeka v konteksti zakhystu

- natsionalnykh interesiv u finansovoi sferi [Financial and economic security in the context of protecting national interests in the financial sphere]. In Upravlinnia systemoiu finansovo-ekonomichnoi bezpeky sotsialno-ekonomichnykh system riznykh rivniv funktsionuvannia: materialy I Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Management of the system of financial and economic security of socio-economic systems of different levels of functioning: materials of the I All-Ukrainian Scientific and Practical Conference] (pp. 106–107). Mykolaiv: MNAU. (in Ukrainian)
12. Melnyk, V. M., & Savastieieva, O. M. (2020). Biudzhethna polityka v systemi finansovoi bezpeky derzhavy [Budget policy in the system of financial security of the state]. Naukovyi visnyk Natsionalnoi Akademii statystyky, obliku ta audytu: shchokvartalnyi zbirnyk naukovykh prats [Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit: Quarterly Collection of Scientific Papers], (1–2), 73–81. (in Ukrainian)
  13. Savastieieva, O. M. (2024). Eko-innovatsii v systemi mizhnarodnoho proiektnoho finansuvannia [Eco-innovations in the system of international project financing]. In Vplyv hlobalizatsiynykh protsesiv ta tsyfrovoy transformatsii na formuvannia mizhnarodnoho ekonomichnoho klimatu ta finansovoi ekosystemy: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii [The impact of globalization processes and digital transformation on the formation of the international economic climate and financial ecosystem: a collection of materials of the International Scientific and Practical Internet Conference] (pp. 420–424). Poltava: PUET. (in Ukrainian)